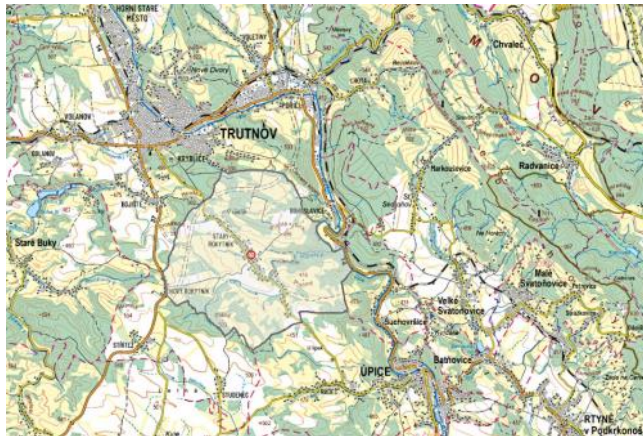


GPS souřadnice
50.5368931N, 15.9460269E

Více informací na
www.stary-rokytnik.cz



Text: Jiří Slavík
Fotografie: NPÚ, ÚOP v Josefově
Zdroje: HORÁK, Václav, *Starý Rokytník. Okres Trutnov. Kostel sv. Šimona a Judy*, historická rešerše, Trutnov 2023. Uloženo v odborné spisovně NPÚ, ÚOP v Josefově
KYNCL, Tomáš, *Dendrochronologické posouzení dřevěných prvků kostela sv. Šimona a Judy ve Starém Rokytníku*, Brno 2023
Orientační mapa: mapový podklad © Český úřad zeměměřičský a katastrální, www.cuzk.cz
Tisk: fronte s. r. o.

V roce 2025 vydal Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Josefově.

Publikace vznikla na základě institucionální podpory dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace poskytované Ministerstvem kultury.

Elektronická verze publikace je volně ke stažení na adrese
www.npu.cz/cs/uop-josefov/sluzby/publikace.

ISBN 978-80-88226-47-5



Vybavení kostela

O tom, jak byl kostel vybaven, nemáme až do třetí čtvrtiny 18. století žádné zprávy. Jako farní však musel mít všechny potřebné náležitosti. Nejstarším předmětem je velký zvon s nápisem a neúplným letopočtem 1506. Jen výjimečně se dozvídáme, že žacléřský farář David Trauttmann (†1735) v roce 1729 odkázal kostelu ve Starém Rokytníku dva velké obrazy s náměty Ecce homo a Panny Marie Bolestné. Po barokní přestavbě musel být kostel vybaven novým mobiliářem. Popis kostela z roku 1770 uvádí hlavní oltář zasvěcený sv. apoštolům Šimonu a Judovi, postranní oltáře Zasnoubení Panny Marie a sv. Ignáce. Křtitelnice byla kamenná s vnitřní cínovou mísou a víkem. Ve věži se nacházely čtyři zvony, největší s datem 1506, druhý a třetí z 18. století, čtvrtý umíráček z roku 1749.

Od roku 1770 vedená kniha kostelních účtů a o něco mladší kronika podrobně informují o pořizování nového vybavení i jeho dalších osudech. Víme tak, že je opatrovali obyvatelé obce a řadu předmětů pro kostel zhotovili řemeslníci z Rokytníka a blízkého okolí. Hned v roce 1770 byla pořízena nová zpovědnice, roku 1772 zbývající kostelní lavice, platilo se za opravu varhan a pořízení monstrance. V roce 1793 trutnovskému varhanáři Franzi Weberovi za opravu positivu (malých přenosných varhan).

Popis z roku 1807 zmiňuje tři oltáře: hlavní sv. Šimona a Judy s tabernáklem, na stěně špatně namalovaný, pravý postranní oltář se sochou Panny Marie a levý postranní oltář se sochou sv. Jana Nepomuckého. Podle téhož popisu na stěnách kostela visely staré, špatně namalované obrazy křížové cesty. Křtitelnice je kamenná, s cínovou mísou i víkem. Na chóru se nacházejí nové střední varhany, postavené roku 1803. Také uvádí dva větší krucifixy, tři menší na oltářích, sochu Ecce homo na mariánském oltáři, Zmrtvýchvstání Krista, dále čtyři figury k jesličkám: Dítě Ježíš, Panna Marie, sv. Josef, anděl (všechny tyto kusy jsou velmi špatně zpodobněny). Ve zvonici byly čtyři zvony.

Pozoruhodné je, že vybavení kostela převážně pořizovali farníci vlastním nákladem. Například roku 1826 daroval sedlák Anton Tschöp ze Starého Rokytníku do kostela obraz sv. Antonína, který nechal namalovat v nedalekém Landeshutu (Kamienna Góra). V roce 1827 byl darován obraz Panny Marie Králické na hlavní oltář, v následujícím roce 1828 pořídil donátor Anton Tschöp obraz sv. Anny. Dále byl opatřen obraz apoštolů sv. Šimona a Judy. Roku 1830 proběhla renovace mariánského oltáře a roku 1834 byl do kostela zakoupen obraz Čtrnácti svatých pomocníků.

V roce 1854 došlo k pořízení nového hlavního oltáře podle návrhu Jana Suchardy z Nové Paky. Truhlářské práce na oltáři provedli místní řemeslníci – truhlářský mistr Ignatz Kuhn z čp. 19 zhotovil oltářní stůl a sloupy, Franz Rind z čp. 97 vytvořil podstavce k lizénám, sloupy k brankám a zadní stěnu oltáře. Josef Rind z čp. 149 zhotovil rám na oltářní obraz,

oltářní stupně a horní římsu. Štafírování (obarvení a pozlacení) hlavního oltáře provedl roku 1857 sochař a štafír Josef Pátý z Pecky. Téhož umělce pověřil roku 1863 farář Josef Ježík zhotovením plastiky Zmrtvýchvstání. Následujícího roku štafír Josef Moser z Bohuslavic čp. 5 nově štafíroval betlém.

V červnu 1866 došlo při pokrývání kostela a věže novým šindelem k rozbití umíráčku z roku 1749. Nový odlila Anna Bellmannová v Praze počátkem roku 1868. V roce 1875 byla do kostela pořízena nová křížová cesta, roku 1879 byl zcela nově zbudován oltář sv. Jana Nepomuckého.

Již v roce 1878 probíhaly přípravy k pořízení nového mariánského oltáře, k jeho vztyčení došlo o pět let později. Sochy dodal vrchlabský sochař Wenzel Franz, nový obraz namaloval malíř Adalbert Fiedler z Kuksu. V roce 1885 zhotovil sochu Krista do nově postaveného oltáře Božího hrobu osvědčený sochař Wenzel Franz, přičemž náklady uhradili manželé Wenzel a Franziska Andersovi z čp. 32.



V roce 1893 daroval sedlák Johann Patzak z čp. 31 do kostela velký dřevěný krucifix, který vyřezal truhlář Vinzenz Rind z čp. 149. Krucifix byl zavěšen v presbyteriu naproti kazatelně. Druhý velký krucifix do předsíně zhotovil rovněž Vinzenz Rind, daroval ho Florian Richter. Konečně roku 1894 darovala do kostela Theresia Mühlová z čp. 60, společně s dalšími dobrodinci, velký skleněný lustr.

Roku 1908 byly nově štafírovány všechny tři oltáře a kazatelna (tato nákladem Thekly Pohlová). Zdejší sochař Fridolin Rindt daroval do kostela sochu Srdce Ježíšova a zhotovil ještě mariánskou sochu, již zaplatila rodina Rehových.

Po první válečné rekvizici v roce 1916 zůstal v kostelní věži pouze nejstarší zvon z roku 1506, došlo i k rekvizici cínových varhanních píšťal. Náhradou za rekvírované zvony byly roku 1922 pořízeny dva nové, větší zasvěcený Panně Marii, menší (umíráček) sv. Josefovi. Oba padly za obětí třetí válečné rekvizici kovů. Nové, elektricky poháněné varhany za 35 000 Kč dodal v roce 1929 varhanář Ladislav Hauser z Teplíc.

Ohrazení a krucifix

Popisy z let 1770 a 1807 shodně uvádějí zchátralou či rozpadlou kostnici, zhotovenou pouze z latí a hřbitov s ohradní zdí krytou šindelem. Mezitím se v roce 1772 platilo za opravy hřbitova a roku 1777 za šindel a pokrytí střechy kostnice. Další oprava hřbitovní zdi proběhla roku 1836, a to pravděpodobně včetně položení krycích pískovcových desek.

V roce 1793 farníci vztyčili před hřbitovem kříž (asi dřevěný), v roce 1812 nechal postavit dnešní kamenný kříž Johann Kühnel, sedlák ze Starého Rokytníku. Téhož roku nechal nedaleko odtud zhotovit forman Johann Ludwig ze Starého Rokytníku se svojí ženou Klárou sochu sv. Jana Nepomuckého. Obě sochy vytvořil Johann Müller ze Žirče, štafíroval je malíř Franz Russ z Litíče.

V roce 1873 farář se starostou navrhovali rozšíření hřbitova, tradičně rozděleného podle přiřazených obcí, když oddělení určené pro Starý Rokytník bylo již zaplněné. V roce 1889 bylo rozhodnuto o zřízení samostatného hřbitova v Bohuslavicích, tudíž nebylo nutné starorokytnický hřbitov rozšiřovat. V roce 1897 zhotovil zámečnický mistr Schneider z Trutnova novou železnou hřbitovní bránu. Při opravě kostela byla v roce 1902 nově omítnuta a obílena hřbitovní zeď.



STARÝ ROKYTNÍK
KOSTEL SV. ŠIMONA A JUDY

Starý Rokytník

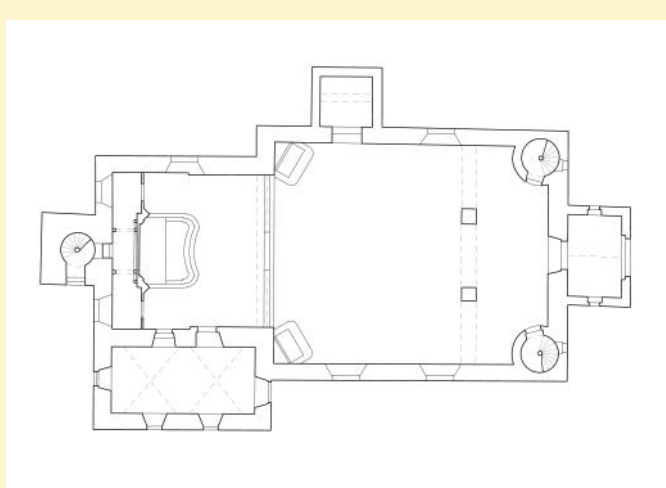
Ves Starý Rokytník se nachází 5 km jihovýchodně od centra Trutnova, jehož částí je od roku 1981. Leží v údolí Rokytnického potoka, odvádějícího vodu do Mlýnského potoka východním směrem do Úpy. Na mapách stabilního katastru se ves jeví jako 2,5 km dlouhá vrcholně kolonizační lesní lánová ves. Její plužina byla vyměřena kolmo k údolí s respektem k tvarům terénu. Ve střední části byl při horním okraji strmého svahu údolí založen kostel, východně od menšího šlechtického sídla, situovaného na nevelké klesající ostrožně (čp. 221). Severovýchodně od kostela stojí usedlost fary čp. 1, jihovýchodně od něj ruiny barokního záměčku žacléřsko-žirečských jezuitů z noviciátního domu u sv. Anny ve Vídni.

Historie kostela

Rokytník se v písemných pramenech prvně objevuje v letech 1304–1307 v přídomku držitele zdejšího manského statku Viléma z Rokytníka. Nejstarší zmínkou o faře (a kostele) v Rokytníku je zápis v konfirmačních knihách z roku 1357, kdy byl farářem v Rokytníku ustanoven Jan. Jména zdejších farářů lze zjistit až do počátku 15. století. Patronátní právo ke kostelu náleželo křížovníkům s červeným křížem (božehrob-cům) na pražském Zderaze. Ve druhé polovině 14. století odváděl zdejší farář 3 groše pololetního papežského desátku, zdejší farnost tedy patřila mezi chudé.

První rokytnický kostel zanikl snad v prvních letech husitských válek. Spolu s kostelem byla zničena i zdejší tvrz. Obnova či výstavba kostela proběhla údajně ještě za vlády císaře Zikmunda v roce 1430. Tento kostel byl orientován východo-severovýchodním směrem a dodnes se z něj zachovala štíhlá věž a navazující tenčí zdivo v západní části presbytáře. Kolem kostela se od počátku rozkládal hřbitov.

Rokytnický kostel byl v roce 1493 uváděn jako součást trutnovského děkanátu, odděleného od královédvorského.



Luterská reformace sem ze Slezska začala pronikat již ve dvacátých letech 16. století. Trutnovská kronika Šimana Hüttela v roce 1544 připomíná jistého Matheuse, který přišel ze slezské Svídnice a po kaplanství v Trutnově se stal farářem v Rokytníku. Posledním známým pastorem byl od roku 1594 Lenhart Krentzhaim. Od počátků rekatolizace zůstala zdejší fara dlouhodobě neobsazena. Novou vrchností se stali jezuité z noviciátního domu u sv. Anny ve Vídni jako majitelé statků Žaclěř a Žireč.

Soupis poddaných podle víry z roku 1651 uvádí v Rokytníku faru a kostel sv. Šimona a Judy, avšak přes 20 let bez faráře s tím, že vše ke sloužení mše museli kněží přivážet. O správu farnosti se dělili trutnovský děkan a farář z Žaclěře. Rokytnický kostel se stal de facto filiálním kostelem k Žaclěři, kde do roku 1650 vykonával správu po dobu více než 13 let cisterciák Martin Wunibald. V té době se již větší část farníků z obvodu kostela v Rokytníku hlásila ke katolické víře. Až v roce 1736 byla ve Starém Rokytníku zřízena administratura, a tak měli zdejší obyvatelé svého kněze, který přebýval v obnovené faře. V roce 1786 zde bylo zřízeno lokální kaplanství a roku 1858 samostatná farnost.

V polovině 18. století došlo k zásadní barokní přestavbě kostela. Její datace v písemných pramenech a literatuře kolísá mezi lety 1752 a 1753. Orientace kostela byla změněna, ze staré lodi se stalo presbyterium s nevelkou sakristií na jihu, na ně navázala nová větší obdélná loď se vstupem na východní straně.

V popisu z roku 1770 se uvádí, že plochostropý kostel je vystavěn z dobrého materiálu, střechu má krytou šindelem a věž situovanou za hlavním oltářem. Kostel dosud nebyl vysvěcen, přilehlý hřbitov obklopuje zeď a kostnice zbudovaná z latí je zchátralá. V kostele není žádná krypta. Podlaha v celém kostele je zhotovena z kamene.

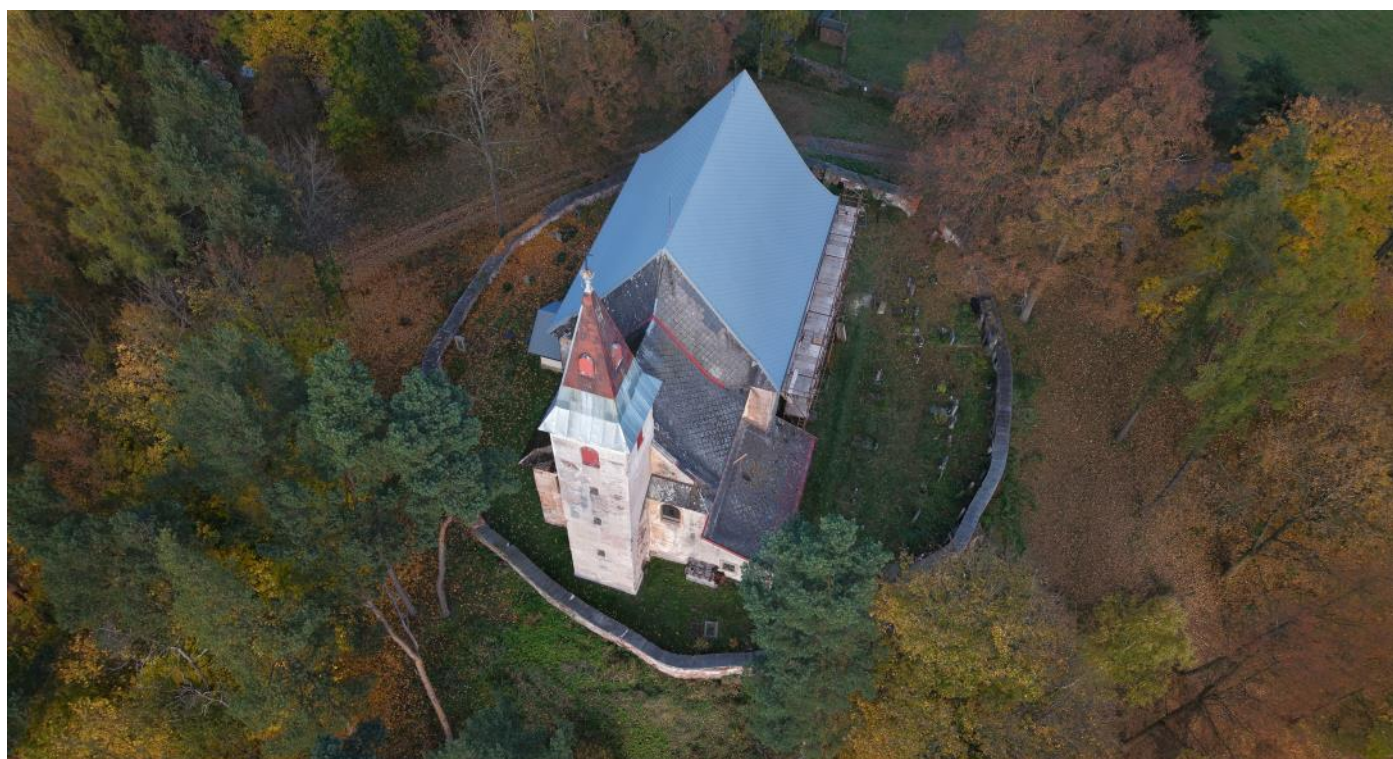
Od roku 1770 se zachovaly knihy kostelních účtů s řadou údajů k údržbě a vybavení kostela, další informace přináší od roku 1776 pamětní kniha. Dozvídáme se tak například o náku-pu šindele a opravě kostelní střechy v roce 1774 nebo obnově střech kostnice a sakristie o tři roky později. V roce 1789 byl kostel vybělen, hlavní oltář byl celý přemalován a na obou stranách byly namalovány dva výjevy Starého a Nového zákona se symbolem náboženství, doprovázené nápisy. V roce 1796 tesaři obednili východní kostelní štít a o dva roky později opravili bář na kostelní věži.

Popis z roku 1807 zachytil jak rozsah farnosti, zahrnující Starý a Nový Rokytník na panství Žireč, Bohuslavice a Nový Sedloňov na panství Náchod, tak i podobu kostela a jeho vybavení: „Kostel je vystavěn z pevného materiálu, celý plochostropý, krytý šindelem, s nedávno opravenými okny. Dřevěná část zvonice by potřebovala opravit. “ Roku 1821 byla „vylepšena“ sakristie a zvětšen kůr pro muzikanty. Roku 1828 byl kostel nově obílen, oltář na zdi byl s mnohými obměnami renovován. V roce 1836 byla pořízena nová šindelová krytina a došlo i na další opravy. Hlavním počinem se

stala stavba nové budovy fary. V roce 1858 se uskutečnila oprava střechy a oken kostela.

V srpnu 1876 se stal novým farářem Franz Patzak, který nechal vymalovat presbyterium a položit do něj cementovou dlažbu. Ve dnech 4. až 19. září 1884 vymaloval kostelní loď suchovršícký malíř Albín Peterka s pomocníkem Františkem Jiránkem. Roku 1885 byla jižní strana kostelní lodí pokryta novým šindelem a polír Weber ze Žirče a zedník Polz z Kohoutova vystavěli novou předsíň při hlavním vchodu. Současně nechal farář Josef Hanusch vedle nového oltáře sv. Jana Nepomuckého na severní straně kostela vystavět kapli Božího hrobu. Náklady zaplatil patron kostela Heinrich Waagner, majitel velkostatku Žireč. Věžní hodiny z odkazu Franze Efflera z čp. 15 **zhotovil** hodinář Alois Řehák z Poříčí.

V roce 1889 Antonín Technik z Hronova osadil na kostele a faře bleskosvod. V roce 1891 byla pokryta novým šindelem severní strana střechy kostelní lodi. V roce 1899 byla poříze-na dvě nová vitrážová okna při hlavním oltáři. Okno s motivem sv. Josefa daroval Franz Rindt ze Starého Rokytníku čp. 91, okno s motivem sv. Terezie darovala rodina Andersových ze Starého Rokytníku čp. 32. Roku 1900 bylo zhotoveno nové zábradlí oddělující oltářní prostor. V roce 1902 provedl stavitel Konrad Kühn z Trutnova celkovou renovaci exteriéru včetně náteru omítky. Roku 1907 nechal patron Josef Etrich opravit strop a zhotovit nová okna.



Výmalbu provedl Franz Schreyer z Koclěřova se svými dvěma pomocníky. V té době tesařský mistr Stephan Unger z Trutnova opravil krovy kostela a fary. V roce 1908 dal patronátní úřad zhotovit novou střechu kostelní věže, v návaznosti na to stavitel Vinzenz Beier z Trutnova obnovil plášť kostela a hřbitovní zeď. Pokrývačský mistr Josef Thamm z Trutnova nahradil v letech 1937–1938 šindel na kostele i faře eternitem.

Po odsunu německého obyvatelstva po roce 1945 zůstala fara ve Starém Rokytníku neobsazena, duchovní správu vykonával administrátor excurrento z Trutnova. Později se kostel sv. Šimona a Judy stal filiálním k farnosti Trutnov I. V roce 1947 začala oprava kostela, ale ještě v roce 1954 nebyla dokončena a mezitím začalo do kostela zatékat dírami v poškozené střeše. V té době se na hřbitově přestalo pohřbívat. Údržbu po roce 1945 zajišťoval především zedník starousedlík Josef Mertlík. Dle vzpomínek pamětníků se poslední nedělní mše konala v roce 1974. Neužívaný objekt začal chátrat. Varhany byly v roce 1980 přeneseny do kostela ve Rtyni v Podkrkonoší, ostatní mobiliář byl po vandalských útocích deponován na faře v Úpici. Od roku 2007 vykonával nejnutnější opravy a údržbářské práce na kostele sv. Šimona a Judy ve svém volném čase pan Miroslav Mědílek z Trutnova. Na jeho aktivity navázal spolek Přátelé Starého Rokytníku s cílem obnovy kostela. V roce 2020 spolek získal

kostel sv. Šimona a Judy včetně hřbitova do vlastnictví. Od roku 2022 probíhá postupná rekonstrukce krovu a stropu kostela a kompletní výměna střešní krytiny. V roce 2022 se uskutečnilo restaurování obou vitrážových oken v presbytáři. Do kostela se vrátil původní mobiliář a v roce 2024 proběhla oprava pláště Božího hrobu.

Podoba kostela a jeho stavební dějiny

První vyobrazení starorokytnického kostela pocházejí ze druhé poloviny 19. století. Nejstarší z nich je drobná rytina z roku 1870.

Opačně orientovanému kostelu, vystavěnému nad horním okrajem strmého svahu údolí, dominuje na západní straně velmi útlá věž na čtvercovém půdorysu, použitý starší materiál se prozrazuje zbytky bílené omítky. Spodní část vyplňuje kruhové točité schodiště, horní část je pravoúhlá. Zvonová stolice pochází podle dendrochronologického datování ze dřeva káceného v letech 1690–1692. Trámky v parapetu okna věže byly skáceny v zimě 1837–1838. Průchod v přízemí věže do presbytáře byl nedávno zazděn druhotně použitými rozlámaným pískovcovým náhrobníkem a do věže se tak vstupuje druhotně pořízeným vstupem z jižní strany. Věž ukončuje strmý jehlanecový krov, z jeho paty byly nedávno odstraněny vikýře s dřevěnými hodinovými ciferníky, přesahujícími dolů přes hlavní římsu. Dendrochronologie krovu poskytla datum kácení jeho prvků v roce 1907.

Ke věži přiléhá pravoúhlé plochostropé kněžiště kostela, jehož západní část stavebně souvisí s věží a v interiéru se vyznačuje ústupkem. Z půdy je na věži patrný otisk staršího krovu se středovým sloupkem, dvojicí šikmých vzpěr a hambalků. Kněžiště osvětlují po stranách věže dvě vysoko osazená okna, další jsou v bočních stěnách. Kněžiště od lodi odděluje vysoký segmentový neprofilovaný vítězný oblouk, z jižní strany kněžiště se vstupuje do pravoúhlé sakristie.

Kostelní loď i presbytář pokrývá rovný strop s voutou a středovým obrazem ve štukovém rámu. Na východní straně je vložena patrová tribuna s trojicí oblouků v přízemí a rovnými překlady v patře. Střední část druhého patra tribuny oble vstupuje do prostoru. Tribuna je přístupná koutovými točitými schodišti s oblým pláštěm. Nezvyklé umístění varhan do druhého patra tribuny zřejmě souvisí s jeho vyšší výškou, umožňující osazení delších píšťal. Loď zastřešuje pozoruhodný krov velmi pozdní klasové konstrukce, na který bylo dřevo káceno v zimě 1751/1752. Pod krovem se nachází tiplový strop z hustě skládaných trámů kladených v podélném směru, vynášených příčnými vaznými trámy. Oprava těžkého stropu spojená s jeho vyvěšením vloženými podélnými i příčnými vazníky, proběhla v roce 1907 ze dřeva, káceného roku 1906. Zděný trojúhelný východní štít kostela se svou jednoduchostí a nevelkými okénky jakoby hlásí do doby renesance, ale jeho řešení i celková podoba dobře zapadají do ducha úsporně koncipovaných staveb třetí čtvrtiny 18. století v klimaticky drsnějším území krkonošského podhůří.

Ze severní zdi lodi vybíhá nevelký pravoúhlý přístavek Božího hrobu z roku 1885, zaklenutý dvěma poli segmentových tzv. stájových kleneb do ocelových nosičů. Do kostela se na východě vstupuje z předsině masivním portálem se sokly, patními římskami a vrcholovým klenákem, v němž jsou osazený dvoukřídle masivní dřevěné dveře se zdobným kováním.

Nejstarší částí kostela sv. Šimona a Judy je útlá věž s navazujícím tenčím zdivem západní části dnešního kněžiště. Z půdního prostoru je patrný i otisk strmého krovu. Toto nejstarší zdivo zřejmě náleželo lodi kostela, znovu vystavěného údajně roku 1430 po poškození starší stavby v prvním čtyřletí husitských válek. Starší kostel nejspíše pocházel ze 14. století. Do roku 1506 je datován jediný dochovaný zvon. Dalším známým stavebním zásahem bylo zbudování zvonové stolice těsně po roce 1692. Kolem poloviny 18. století byl pořízen malý zvon a v roce 1749 umíráček.

Těsně po polovině 18. století přistoupili jezuité k přestavbě kostela – jeho východní část zbořili a vystavěli zde novou kostelní loď a z části starší lodi udělali kněžiště. K jižní zdi nového závěru byla připojena nevelká sakristie. Historické údaje o letech výstavby 1752 či 1753 potvrdilo i dendrochronologické datování. Od 2. poloviny 18. století lze údaje o opravách a úpravách kostela zjistit z farní kroniky a dalších písemných materiálů, kupodivu vyzdění posledního patra zvonové věže v roce 1838 či v roce následujícím nezaznamenaly. Další stavební aktivity se kostela dotkly v roce 1885, kdy byly na věži osazeny hodiny, byl přistavěn Boží hrob a na východní straně kostelní předsíň. V roce 1907 došlo na sanaci krovů a stropu kostelní lodi a v dalším roce získala věž novogotické zakončení. Výměna tradičního šindele za eternitové šablony v letech 1937–1938 byla na dlouhou dobu posledním stavebním zásahem. Zchátralý kostel přestal sloužit věřícím na počátku čtvrté čtvrtiny 20. století, údržba a zahájené postupných oprav se dočkal teprve v roce 2007, od roku 2020 pod záštitou spolku Přátelé Starého Rokytníku.

Kostel sv. Šimona a Judy je nejstarší stojící stavbou obce, její architektonickou dominantou a v posledních letech se obnovuje také jeho úloha místa setkávání zdejších obyvatel.

Výzdoba

Výmalba kostelního interiéru pochází z roku 1907 a až na nápis nad vítězným obloukem se dochovala v úplnosti. Stěny lodi i presbytáře pokrývá malované kvádrování, stropy geometrická malba. Uprostřed dvojitého zrcadla na stropě lodi se nachází vyřezávaná osmihrotá hvězda, symbol Panny Marie. Středu velkého štukového zrcadla na stropě kněžiště dominuje Beránek boží s praporcem, ležící na knize opatřené sedmi pečeti. V koutech jsou v kruhových medailonech vymalovány polofigury čtyř evangelistů. Za oltářem vystupují v místech poškození malby části staršího malovaného oltáře s kanelovanými sloupy a iluzivními nikami.